

John Keane, politolog Novinarstvo opravlja nadzorno funkcijo že s tem, ko oblast ponižuje

Obiskovalci dvodnevnega seminarja o prihodnosti medijev, ki ga je pred dobrima dvema letoma pripravila medijska katedra londonske fakultete Goldsmiths, so lahko britanskega političnega teoretika Johna Keana spoznali kot zelo odločnega govornika, ki svoje teorije demokracije ni zagovarjal le na odru, ampak tudi iz občinstva.

Lenart J. Kučič,
foto Voranc Vogel

Ko je konservativni britanski blogerski provokator Guido Fawkes na eni izmed okroglih miz udrihal čez politični razred in brezzobe medije ter zagovarjal absolutno svobodo govora na internetu in »pravo« ljudsko demokracijo, se Keane, ki je sedel med poslušalci, ni mogel zadržati. S Fawksom se je zapletel v ostro polemiko, v kateri mu je poskušal pojasniti, da lahko skrajno zagovarjanje svobode govora hitro pomeni svobodo skrajnega govora, in ga opozoriti, da se pozivi k nekakšni ljudski demokraciji še nikoli v zgodovini niso dobro končali. »Ta dogodek me še danes preganja, saj sem šel takrat verjetno malo čez rob,« je priznal Keane.

To »preganjanje« je zaznamovalo tudi njegove poznejše javne nastope in predavanja; ti so postali bistveno bolj zadržani kot pred dvema letoma v Londonu. V svojih nedavnih avstralskih, britanskih in ljubljanskih nastopih se je previdno izogibal komentiranju konkretnih političnih dogodkov in provokacijam lokalnih Guido Fawks, pa tudi polemiziranju s kritiki njegovih političnih tez. Namesto tega je predvsem predstavljal ključne ugotovitve iz svoje zadnje knjige *Življenje in smrt demokracije* ter opominjal na največje nevarnosti, ki lahko »ubijejo« demokracijo: aroganco oblasti, dekadentne medije, populizem, nasilje in vse večji vpliv nadnacionalnih organizacij, ki jih ni nihče izvolil, a so nakopičile več politične in gospodarske moči kot večina nacionalnih držav (WTO, IMF, evropska komisija ...).

Pred dvema tednoma je v Veliki Britaniji izbruhnil odmeven politični škandal. Mediji so objavili, da so se bili trije nekdanji laburistični ministri pripravljene prodati zasebnim lobistom za 3000 funtov na dan. Za kazen so jih izključili iz stranke in proti njim sprožili preiskavo. Ali ta dogodek kaže na živo demokracijo – ker je bilo njihovo početje razkrito in kaznovano – ali je le nov simptom dekadentne demokracije, prežete z lobističnim denarjem, korupcijo in zlorabami oblasti?

Ta dogodek kaže, da je westminstrski model parlamentarne demokracije, kakršnega poznamo v Veliki Britaniji, v hudi krizi – da obstaja samo še kot nekakšen živi mrtvec, zombi. Razlogov za krizo je veliko. Nekateri so značilni za britanski politični sistem, drugi pestijo večino današnjih demokracij: upadanje članstva v političnih strankah, nižanje zaupanja v parlament in globok odpor do politike, ki je zajel tudi do slej lojalen srednji razred. Westminstrski model je na te dekadentne trende zelo občutljiv, saj praktično nima varovalk, ki bi politikom preprečevale zlorabe oblasti. Zgornji dom parlamenta ni izvoljen, temveč poslance določajo kri, osebna znanstva in družbene zasluge. Spodnji dom je sicer izvoljen na volitvah, ampak deluje po starem načelu konjskih dirk: zmagovalec pobere vse. Volivci tako izvolijo stranko, ki sme sama sestaviti vlado, na delovanje stranke pa nimajo nobenega vpliva, saj je izbiranje strankarskih ljudi za najpomembnejše politične položaje zaprt proces.

Ali zato volivci stranke vse pogosteje vidijo kot zasebna podjetja, ki skrbijo samo za svoje interese?

Delovanje strankarske parlamentarne demokracije je postalo tako zastrupljeno z denarjem in lobiranjem, da volivci strankam zelo težko zaupajo ali jim priznavajo legitimnost. Volivci vidijo, da so stranke hinavske: govorijo eno, delajo drugo. Prav tako opazijo, da zmagovalne stranke zaradi lastnih interesov ščitijo lastne člane pred zakoni ali jih celo arogantno nastavlajo na vedno nove pomembne javne funkcije – ne glede na nasprotovanje opozicije, javnosti, civilne družbe ali celo lastnih članov. V preteklih laburističnih vladah Tonyja Blaira je to prakso posebej ljal Peter Mandelson, ki je moral kot minister kar dvakrat odstopiti zaradi zlorabe položaja, a se je kljub temu še naprej pojavljal na visokih položajih. Blair je sicer sprejel nekaj pomembnih reform – podprl je ustanovitev vrhovnega sodišča in prenos evropske listine o človekovih pravicah v britansko zakonodajo –, vendar se ni dotikal načela absolutnega strankarskega zmagovalca ali ustanovil zunajparlamentarnih mehanizmov nadzora nad oblastjo, kakršne poznamo v številnih drugih državah: protikorupcijske komisije, računskega sodišča ...

Bi take varovalke preprečile zadnji lobistični škandal?

Tak škandal se ne bi mogel zgoditi v Kanadi, kjer se pred štirimi leti sprejeli zakon o odgovornostih javnih uslužbencev, ki je predstavil zelo stroga pravila, kaj smejo politiki početi po zaključku mandata. Zakon med drugim določa, da se dve leti ne smejo vrniti v politiko niti skozi stranska vrata, denimo kot svetovalci ali lobisti. Zelo podobno velja za lanske britanske politične škandal, ko so poslance zalotili, da so javni denar uporabljali za zasebne namene: zaposlovanje družinskih članov, plačevanje zasebnih varušč, nakupe nepremičnin ...

To v Avstraliji ne bi bilo mogoče, saj so že v sedemdesetih letih uvedli posebne komisije in zunajparlamentarne ustanove za nadzor dela parlamenta, poslancev in porabe javnega denarja.

Je res tako preprosto? V številnih evropskih državah poznajo cinično reklo: če hočeš nekaj prikriti ali onemogočiti, ustanovi komisijo.

Seveda se lahko kritično pogovarjamo o dejanski učinkovitosti takih nadzornih mehanizmov, vendar ne moremo zanemariti dejstva, da politične moči še nikoli prej ni opazovalo toliko različnih nadzornikov kot danes. Ta trend je značilen za novo fazo razvoja demokracije, ki sem jo poimenoval »opazovalna demokracija« (*monitory democracy*). Izraz je v nekatere jezike težko prevedljiv in ne pomeni nadzorovalne demokracije, ki bi nadzirala državljane in vdiral v njihovo zasebnost, ampak demokracijo, v kateri politično moč in oblastni nenehno nadzirajo najrazličnejše javne ustanove, civilna združenja, nevladne organizacije in druge organizirane skupine, ki opozarjajo na zlorabe politične ali kapitalne moči in niso omejene na nacionalne države. Vzemimo samo gibanje za državljanske pravice, ki se je pod vodstvom Martina Lutherja Kinga borilo za pravice temnopoltih Američanov, ali organizacijo Amnesty International, ki se po vsem svetu zavzema za prepoved mučenja. Vse to so novi pojavi, ki kažejo, da za živo demokracijo niso več dovolj samo svobodne volitve, večstrankarski sistem, svoboden tisk in demokratično izvoljeni poslanci, ampak je treba oblast nenehno nadzirati tudi med njenim mandatom.

Nekateri avtorji, denimo André Drainville, so do podobnih idej kritični. V svoji knjigi *Contesting Globalization* je zapisal, da je sodelovanje teh novih nadzornikov oblasti na srečanjih OZN, okoljskih pogajanjih in podobnih velikih dogodkih le krinka. Nevladne ustanove sicer lahko poskrbijo za vtis, da civilna družba sodeluje pri sooblikovanju globalnih politik, v resnici pa nimajo nanje nobenega realnega vpliva.

Vedno lahko najdemo tako pozitivne primere delovanja teh novih nadzornikov kot tudi njihove neuspehe. Zato lahko le ponovim, da govorim predvsem o določenih trendih. O zadnjem okoljskem vrhu v Københavnu si lahko mislite kar koli, a se morate tudi zavedati, da tako srečanje še pred dvajsetimi leti ne bi bilo niti predstavljivo. Prav tako ne bi bilo predstavljivo razmišljanje, kako v politiki zastopati interese biosfere, obstoj mednarodnega sodišča za človekove pravice ...

Zdi se, da imate do novih nadzornikov in opazovalne demokracije podobna pričakovanja, kot ste jih imeli do pojava civilne družbe v postsocialističnih državah srednje in jugovzhodne Evrope. Civilno družbo ste videli kot enega glavnih nadzornikov državne oblasti in temeljno sestavino demokracije, vendar lahko danes vidimo,

» Blairovi mojstri političnega komuniciranja so slabe novice načrtno sporočali takrat, ko je bilo največ dogodkov, ali celo med naravnimi nesrečami, saj so vedeli, da bodo tako pritegnile najmanj pozornosti ali jih bodo mediji celo spregledali. Izkoriščali so tudi dejstvo, da imajo novinarji zaradi slabih razmer na medijskem trgu manj časa za iskanje lastnih zgodb in preverjanje informacij, zato so postali vse bolj odvisni od vladne in ekonomske propagande [...].

da je bilo vaše pričakovanje preveč idealistično. Nekritična vera v civilno družbo je marsikje zelo oslabila državo in njene nadzorne mehanizme ter prebivalce prepustila na milost in nemilost najtršim oblikam neoklasičnega kapitalizma, sama civilna družba pa se je pogosto oprijela identitetnih politik ter se organizirala kot nacionalistična, klerikalna, rasistična in antisemitska civilna družba ...

Ideja civilne družbe je bila v tistih časih izjemno privlačna in jo je gnala misel, da

nadzora nad državo. Tudi v civilni družbi se počasi krepi zavest, da bo treba civilno družbo najprej civilizirati, če naj še naprej opravlja svoje demokratične vloge. Te vloge ostajajo izjemno pomembne, saj lahko samo civilna družba uspešno problematizira in rešuje nekatere velike prihodnje probleme: pravice otrok, skrb za starejše, boj proti ksenofobiji in nasilju nad ženskami ...

Drugi nadzornik oblasti, ki ga proučujete že več kot dve desetletji, so množični

vice načrtno sporočali takrat, ko je bilo največ dogodkov, ali celo med naravnimi nesrečami, saj so vedeli, da bodo tako pritegnile najmanj pozornosti ali jih bodo mediji celo spregledali. Poleg tega so izkoriščali dejstvo, da imajo novinarji zaradi slabih razmer na medijskem trgu vse manj časa za iskanje lastnih zgodb in preverjanje informacij, zato so postali vse bolj odvisni od vladne in ekonomske propagande, kar je britanski novinar Nick Davies poimenoval reciklatorsko novinarstvo (*»churnalism«*).

nost. Res pa je tudi, da moramo ta argument uporabljati zelo previdno, saj bo novinarstvo težko ubranilo demokracijo le z iskanjem in razpihanjem škandalov. Mediji in novinarji lahko – če medijski sistem deluje dobro – opravljajo pomembno javno vlogo: obveščajo javnost, ji razširjajo obzorje, jo izobražujejo ...

Čeprav zveni danes ta razsvetljenska vloga novinarstva skoraj arhaično?

Mislil sem bolj na postrazsvetljensko vlogo novinarstva. Morda se bo slišalo filo-

John Keane je profesor politologije na londonski univerzi Westminster in predavatelj na berlinskem družboslovnem raziskovalnem centru. Zase pove, da je moral začeti razmišljati o politiki konec šestdesetih let, ko se je poskušal kot avstralski nabornik izogniti vietnamski vojni. Akademsko pot je začel v Kanadi in jo nadaljeval v angleškem Cambridgeu. Rad poudari, da mora biti politolog predvsem družbeno aktiven javni intelektualec, zato se ne sme zapirati v akademske zapredke. V preteklosti se je večkrat vključeval v različna civilnodružbena gibanja in je med drugim popisoval tudi politične spremembe, ki so se v Evropi dogajale po padcu socializma. V svojih knjigah se dotika predvsem problematike medijev (knjiga Mediji in demokracija je prevedena tudi v slovenščino), demokracije, civilne družbe in politične moči.

mora postati mehanizem za nadzor nad močjo države, nekakšna protiutež imperiju. To razmišljanje je ostalo prisotno do danes: če ni civilne družbe, ni nobenega javnega nadzora nad delovanjem države. Sam se nisem nikoli imel za idealističnega sanjača, ki je neomajno verjel v civilno družbo, saj sem se vedno zavedal, da se v nastajajočih civilnih družbah skriva veliko najrazličnejših demonov iz preteklosti, ki ne bodo kar tako izginili. Strinjam pa se, da smo tedaj – verjetno res naivno – verjeli, da bo civilna družba spontano postala prostor nenasilnega sobivanja, razumevanja in sooblikovanja skupnih politik. Zato je marsikoga iskreno presenetilo, da je bila resničnost precej drugačna: bolj umazana, konfliktna ... Čeprav bi nas lahko na to pripravil že nekoliko globlji pogled v zgodovino, sociologijo, antropologijo, psihologijo in nekatere druge znanstvene discipline, ki proučujejo delovanje družbenih skupin.

Se vam zdi vse pogostejša zahteva po zakonski regulaciji civilne družbe sprejemljiva? Denimo regulacija sovražnega govora na internetu, omejevanje delovanja skrajnih nacionalističnih in verskih skupin ...

Danes opažam nekakšno streznitev, vnovično potrebo po utrditvi mehanizmov pravne države in institucionalnega

mediji. Kakšno vlogo so v nedavnih političnih škandalih odigrali britanski mediji? Zgodbo o lobiranju so razkrili ustvarjalci oddaje Dispatches na televiziji Channel 4, ki so skrivaj posneli priznanja nekdanjih ministrov. So v tem primeru ravnali kot varuhi demokracije ali kot pobesnele zveri, ki iščejo le kri in politične afere?

Ali merite na poslovljni govor odhajajočega premiera Tonyja Blaira, v katerem je pred tremi leti obtožil medije in novinarje, da so kot trop krvoželjnih zveri, ki lovijo v tropu, pri tem pa brezobzirno vdirajo v vsako poro zasebnosti in izvoljenim predstavnikom ljudstva onemogočajo uspešno vodenje države?

Da. Blair je namreč v svojem govoru med vrsticami namignil, da bo treba v prihodnosti politike obvarovati pred mediji in ne obratno. Kaj menite o tem argumentu?

Blair je pozabil povedati, da so mu mediji grenili življenje predvsem zaradi njegovih lastnih premierskih napak in zato, ker je javnost verjela, da je lagal v zvezi z orožjem za množično uničevanje, ki je bilo uradni povod za britansko posredovanje v Iraku. Prav tako je pozabil omeniti, da je bila načrtna in sistematična manipulacija z mediji ena najpomembnejših sestavin njegove strategije vladanja. Blairovi mojstri političnega komuniciranja so, denimo, slabe no-

Vendar je to le del problema. Blairova trditve, da bi bilo treba politiko obvarovati pred brezobzirnimi mediji, je nevarna tudi zato, ker pozablja, da novinarstvo kot četrti veja oblasti opravlja pomembno nadzorno funkcijo že s tem, ko oblast ponižuje, jo sramoti, kliče na odgovornost in poskuša v vladanje spet priklicati nekaj zdravega razuma. Kar koli si že mislite o motivih teh medijev – da se ženejo le za gledanostjo, dobičkom in škandalu –, ima njihovo delovanje pozitivne učinke. Včasih se zgodi nekakšna alkimija – in iz umazanije nastane zlato (*nasmešek*).

Kaj pa, če se taka alkimija ne zgodi, mediji pa zaradi boja za gledanost in dobiček zgolj spodbujajo nacionalizem, sovražni govor in druge »umazanije«?

Ameriški sociolog in medijski teoretik Michael Schudson se je nekoč provokativno vprašal, ali demokracije potrebujejo kritične in celo nespoštljive medije. Njegov zelo kratek odgovor je: da. V novinarski opis del in nalog sodi kritiziranje tistih, ki imajo moč in oblast, saj jih lahko le tako prisili k ponižnosti – tudi če to pomeni pranje umazanega perila v javnosti, ki s pisanjem o političnih škandalih spodnaša uveljavljen politični sistem. Zato se za novinarja spodobi, da ga ne marajo – ne oblast in predstavniki kapitala, pa tudi ne jav-

» Demokracija je v zgodovini že nekajkrat umrla. Njena krvnika pa sta bila skoraj vedno enaka: vojna in nasilje. «

zofsko, ampak novinarji bi morali znati podvomiti o samoumevnosti sveta, ki jo obdaja. Novinarji bi morali znati pokazati, da velike resnice, ki jih pridigajo politika, gospodarstvo in ljudska modrost, niso samoumevne, ampak jih vedno nekdo sestavlja – na določen način in z določenimi nameni. Razstavljanje navidezne, uradne resničnosti ni le naloga filozofov ali umetnikov, ampak je značilna tudi za najboljše novinarske prispevke. Fotografije žrtev napalma v Vietnamu so med ameriško javnostjo zamajale uradne razlage, kaj se dogaja na bojišču. Take zgodbe lahko zelo močno zarežejo v posameznika in včasih celo spremenijo njegov pogled na svet. V takih primerih lahko novinarstvo najbolje prispeva k razvoju demokracije, saj je demokracija družbena ureditev, način življenja in način upravljanja z oblastjo, ki vedno dvomi o absolutni resnici in tudi sami sebi. Demokracija je zelo posebna oblika družbene ureditve, ker ljudi nenehno sooča s spoznanjem, da obstajajo različni načini reševanja skupnih problemov in da nobena oblast ni večna.

In da oblast ni posledica nekega božjega ali naravnega reda?

Nasprotovanje »naravnosti« oblasti je ena ključnih sestavin demokracije. V devetnajstem stoletju je boj za demokratično republiko pomenil nasprotovanje monarhiji in monarhičnemu pogledu na delovanje oblasti. Monarhični pogled pravi, da je oblast dana od boga, krvi in sperme, zato se naravno prenaša iz generacije v generacijo. Zahteve po predstavniki demokraciji, v kateri predstavnike izberejo volitve, njihovo delovanje pa omejujejo zapisana ustava in svobodni tisk, so se tedaj zdele heretične. Demokracija je pokazala, da lahko družba deluje tudi po teh načelih, domnevno naravno oblast pa je mogoče tudi »denaturalizirati«. Novinarstvo lahko krepi to zavest, če opozarja, da nobena oblast ni naravna, da je življenje zapleteno, da ni preprostih odgovorov na kompleksne probleme. Za demokracijo je najbolj nevarna aroganca, ki je posledica nenadzorovane in nakopičene moči. Aroganca zaslepi vladajoče, da začnejo početi škodljive in neumne stvari, ki imajo lahko zelo hude posledice. Demokracija zato še vedno ostaja najmočnejše orožje proti tej aroganci, ki smo ga iznašli. Novinarstvo pa je pomemben del tega procesa, saj ima možnost nastopiti proti oblasti in ji povedati resnico v obraz. A le, če se bo znalo upreti dekadentnim trendom, zaradi katerih mediji vse pogo-

steje prispevajo k padcu demokratičnih standardov, namesto da bi jih utrjevali: zapiranju vsebin za plačljive tehnološke zidove, nastanku velikih komunikacijskih in informacijskih monopolov, reciklatorskemu novinarstvu ter nevarnemu združevanju medijske in politične moči, kakršno lahko spremljamo v Italiji in na Kitajskem.

Nenehno sramotenje oblasti ima še en stranski učinek – ustvari lahko občutek, da demokracija ne deluje, kar radi izrabljajo populisti in drugi politični skrajneži.

» Populizem je nekakšna avtoimunska bolezen demokracije, ki lahko demokracijo razkroji od znotraj. «

Zaradi tega občutka se povsod po svetu krepijo nove oblike političnega populizma, ki jih predstavljajo Silvio Berlusconi v Italiji, Geert Wilders na Nizozemskem, čajansko gibanje v ZDA ... Med temi novimi populisti je veliko razlik, skupen pa imajo sarkastičen odnos do predstavnike demokracije. Vsi poudarjajo upadanje članstva v političnih strankah, nizko zaupanje v parlament in pokvarjenost političnega razreda. Ta diagnoza je sicer do neke mere pravilna, vendar moramo biti pozorni na retorični obrat, s katerim populisti sami sebe izključijo iz tega političnega razreda in se namesto tega predstavljajo kot resnični predstavniki ljudstva, nato pa v imenu tega ljudstva širijo sovraštvo do tujcev in političnega razreda.

Zakaj je populizem za vas nedemokratičen, čeprav se zdi, da zagovarja voljo »ljudi«?

Populizem je zame nekakšna avtoimunska bolezen demokracije, ki lahko demokracijo razkroji od znotraj.

Ker ga ni mogoče preprečiti z demokratičnimi zdravili?

Ker je to politika, ki temelji na »ljudstvu« – nekakšnem neulovljivem fiktivnem pojmu, ki ga ni mogoče nikoli zajeti, določiti ali opisati, ampak so lahko v njegovem imenu v različnih zgodovinskih obdobjih nastajale protototalitarne države, ki so domnevno vladale v imenu ljudstva in pri tem počele hude reči. Populizem je spremljevalec demokracije od vsega začetka, saj so se že najzgodnejši politični misleci zavedali te bolezni. Grki so verjeli, da je demokracija posebna politična forma, ki temelji na suvereni volji suverenih ljudi. Ti ljudje so načeloma dobri, ampak jih lahko v določenih primerih pokvari demagogija. Zato so se grški politični teoretiki veliko ukvarjali s problemom demagogije in iskali načine, kako jo preprečiti ali vsaj omejiti njeno moč. Ena prvih oblik je bil ostrakizem, s katerim so se lahko znebili potencialnih demagogov, ki bi svojo demokratično svobodo govora izrabljali v slabe name. Opazovalna demokracija poskuša še bolj demokratizirati načelo demosa, saj njeni nadzorniki s svojim delovanjem nenehno opozarjajo državljane, da je ideja »ljudstva« le utvara in da tisti, ki uporabljajo idejo ljudstva, s to idejo praviloma manipulirajo.

Ali pri tem izkoriščajo tudi napačne predstave, ki jih imamo do demokracije?

Alexis de Tocqueville, francoski liberalni aristokrat, ki je v prvi polovici 19. stoletja proučeval nastajajočo ameriško demokracijo, je menil, da je demokracija ideal, ki

ne bo nikoli v celoti dosežen. Zato konkretne demokracije ne pomenijo nebes na zemlji, ampak le vedno nove poskuse, kako se približati temu idealu. Ker je demokracija le prihodnja obljuba, ki nikoli ne more biti v celoti uresničena, pa vedno znova proizvaja najrazličnejša razočaranja v različnih delih prebivalstva.

Ta razočaranja pa lahko prerasejo v zahteve po trši roki, ki bo naredila red – močnejši oblasti, bolj poštenih politikih ...

Take zahteve niso omejene le na evropske in ameriške populiste, ampak jih zelo radi slišijo tudi kitajski in ruski oblastniki, ki demokracijo svojim ljudem pogosto predstavljajo kot nekaj globoko nekitajskega ali neruskega. Sploh Kitajska postaja zelo nevaren družbeni eksperiment, ki lahko zaradi svoje izjemne populacijske in ekonomske moči zelo močno vpliva na prihodnost demokracije po svetu. Kitajski oblastniki namreč trdijo, da želijo ustvariti »harmonično državo«, ki bo vladala v interesu ljudi. Za to nalogo pa potrebujejo močan politični sistem, ki naj bi bil za današnje čase primernejši od demokracije: avtoritarno enopartijsko oblast, ki upravlja tržno ekonomijo brez motečih nadzornih mehanizmov opazovalne demokracije, volitev, medijev in spoštovanja človekovih pravic.

Ker da je demokracija neprimeren politični sistem za učinkovito vladanje?

Teza o šibkosti demokracije ima zelo dolgo zgodovino. Z njo se je ukvarjal že Platon in se je obdržala vse do konca 19. stoletja, ko je še vedno prevladovalo prepričanje, da je demokracija idealen recept za socialne in politične nemire. Nasprotniki demokracije so trdili, da so ljudje nevedni, da podlegajo strastem in niso zmožni racionalnega odločanja. Predvsem pa si bodo hoteli na oblasti najprej nagrajati premoženje. Iz tega je sledilo, da bi demokracija nujno oslabilo državo in njene zmožnosti uspešnega vladanja. Vendar pa je prva polovica 20. stoletja lepo pokazala, da so nedemokratične države prav tako nagnjene k zlorabam, ki so jih pripisovali ljudstvu – povzročanju nasilja, terorja in nemira.

Danes se pojavlja še neki drug argument – da je demokracija gospodarsko in organizacijsko neučinkovit družbeni sistem, saj v enem mandatu ni mogoče urediti velikih strateških projektov – urediti javnega prevoza, rešiti okolja ...

... a se je izkazalo, da je ravno obratno. Če ni javnega nadzora nad takimi velikimi strateškimi projekti, se hitro pojavi čredno mišljenje, kjer vsi vpleteni razmišljajo in delujejo enako, zato niti ne opazijo, da so izgubili občutek za realnost. Lep primer je ameriški vojaški poseg v Iraku – neučinkovita, katastrofalna potratna denarja, ki ni prinesla obljubljenih rezultatov. In hkrati dokaz, da lahko brez ustreznega nadzora tudi domnevno demokratične ustanove z veliko vojaško močjo okupirajo ljudi na drugem koncu sveta, kar je absurd.

Bo demokracija preživela vse politične in medijske dekadence, ki jih naštevate, ali lahko tudi umre?

Sam se najbolj bojim razširjanja jedrske anarhije, saj ima vse več držav jedrske konicice, ki jih nihče ne nadzoruje. Prav tako me skrbijo male vojne, ki jih spodbuja trgovanje z ročnim orožjem, in retorika vojne proti terorizmu. Ideja vojne proti terorizmu je zelo nevarna, saj v tej vojni že po definiciji ni mogoče zmagati in je večna. Demokracija je v zgodovini že nekajkrat umrla. Njena krvnika pa sta bila skoraj vedno enaka: vojna in nasilje. ■

Zadreg Katoliške

Malo trp

Velika noč je kakor vsako leto. Rimljani so jo že mahnili na počitnice, če ne drugam, pa k svojem na podeželje, tako v zibelki krščanstva že dolgo praznujejo največji krščanski praznik. Ulice so prijetno opustele. Pri Koloseju, kjer papež vsako leto vodi molitve ob križevem potu, so že pred dnevi lepo pripravili vse potrebno za tisoče turistov in romarjev, ki prihajajo v Rim na sveti teden, romarji prisluhnut molitvi, turisti, ki so v večini, gledat spektakel. Veliko jih je v mesto prišlo tudi zato, ker se spominjajo prejšnjega papeža Janeza Pavla II., prav včeraj je minilo pet let, odkar se je poslovil.

Vernikom je ostal blizu, zdi se, da pogrešajo njegove nastope, prisrčne nagovore, njegovo mistiko. Tudi Rimljanom kar malo manjka v Wojtylovem času vedno polni Trg svetega Petra.

Tone Hočevar, Rim

O zračje okrog velike noči pa je letos v Večnem mestu kar malo drugačno kot druga leta. Papež je v četrtek opravil vse obrede, kakor jih papež, kadar mu to le dovolijo telesne moči, opravi vsako leto na dan, ko se verniki spomnijo zadnje večerje. Uml je noge duhovnikom, spregovoril je navzočim v baziliki, ob letu duhovništva se

Razglasitev Janeza Pavla II. za blaženega bo morda prestavljena na jesen, a še ni jasno, ali se bo to res zgodilo letos.